

ICHA-FS Tervishoiu rahastamisallikate tulude liigitamine

(inglise keeles <https://www.oecd.org/els/health-systems/a-system-of-health-accounts-2011-9789264270985-en.htm>, alates lk 195)

FS.1 Tulud riigieelarvest

- FS.1.1 Riigisisesed siirded ja eraldised
- FS.1.2 Eelarvelised siirded erirühmade nimel
- FS.1.3 Toetused tervisekindlustussüsteemidele
- FS.1.4 Muud siirded valitsemissektori siseriiklikest tuludest

FS.2 Riiklikult jaotatud välisvahendid

FS.3 Sotsiaalkindlustusmaksed

- FS.3.1 Töötaja makstavad sotsiaalkindlustusmaksed
- FS.3.2 Tööandja makstavad sotsiaalkindlustusmaksed
- FS.3.3 Füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusmaksed
- FS.3.4 Muud sotsiaalmaksed

FS.4 Kohustuslikud eraravikindlustusmaksed (muu kui FS.3)

FS.5 Vabatahtlikud erakindlustusmaksed

FS.6 Muud siseriiklikud tulud

- FS.6.1 Tulud leibkondadelt
- FS.6.2 Tulud eraettevõtetelt

FS.7 Otsesed välissiirded

- FS.7.1 Otsene rahaline välisabi
- FS.7.2 Otsene mitterahaline välisabi

Liigitus vastab küsimusele, kuidas ja kelle kaudu kogutakse tulusid tervishoiu rahastamiseks.

FS.1 Tulud riigieelarvest

Hõlmab riigieelarvest tervishoiuga seotud eesmärkideks eraldatud rahalisi vahendeid.

FS.1.1 Riigisisesed siirded ja eraldised

Siirded ja eraldised tervishoiule, mis on kas saadud keskvalitsuse eelarvest ja/või detsentraliseeritud maksusüsteemiga riikides (kus kohalik omavalitsusüksus kogub samuti makse) – kohaliku omavalitsusüksuse (KOV) eelarvest. Riigisisesed siirded on oluline element riiklike tervishoiu rahastamisskeemide eelarves (HF.1.1). Lisaks võib riiklikel skeemidel olla teisi tuluallikaid, nagu muud siseriiklikud tulud (FS.6, näiteks annetused) ja välisriigist saadud tulud (FS.7).

- Siia kuuluvad: siirded riiklikele skeemidele (FS.1.1), kas samal valitsustasandil või keskvalitsuse ja KOVi vahel. Sisaldab riiklike tervishoiuteenuste eelarvet ning keskvalitsuse tervishoiuprogrammidele eraldatud rahalisi vahendeid (sotsiaalkindlustus jm).

Hõlmab ka eraldisi teistelt valitsusüksustelt.

- Siia kuuluvad: keskvalitsuse toetused KOV rahastamisskeemidele ning riigitöötajate jaoks loodud spetsiaalne rahastus (riigi poolt ostetud erakindlustus vms) jne.

- Ei kuulu: riigi kui tööandja poolt makstud sotsiaalmaksed. (See on arvestatud FS.3.2-sse)

FS.1.2 Eelarvelised siirded erirühmade nimel

Siia kuuluvad siirded, mida valitsus maksab teatud rahvastikurühmade (näiteks emade, ajateenijate, töötute jt rühmade) eest, et garanteerida nende rühmade kindlustuskaitse. Eesti Sotsiaalmaksuseaduse maksmise erijuhud, kui riik või avalik-õiguslik juriidiline isik maksab sotsiaalmaksu erirühmade eest on nimetatud seaduse § 6.

Valitsus võib osta vabatahtlikku kindlustust, kattes sellega vaeste omaosaluse. Sellisel juhul on valitsuse makstud vabatahtlikud kindlustusmaksed samuti arvestatud selles rühmas.

- Ei kuulu: valitsuse kui tööandja makstud kindlustusmaksed.

FS.1.3 Toetused tervisekindlustussüsteemidele

See kirje sisaldab rahalisi vahendeid, mis on eraldatud riigieelarvest *teistele*, mitte riigi või kasumitaotluseta organisatsioonide tervisekindlustuse rahastamiskeemidele.

- Siia kuuluvad: kohustuslikku või vabatahtlikku tervisekindlustussüsteemi toetused (mida haldavad erakindlustusseltsid). Siia arvestatakse maksuvähendused erakindlustust ostvatele leibkondadele.

FS.1.4 Muud siirded valitsemissektori siseriiklikest tuludest

Kirjes on käsitletud riigieelarve siirdeid kasumitaotluseta organisatsioonide rahastamiskeemidele. Tavaliselt peaksid need siirded katma kasumitaotluseta organisatsiooni kulud või tagama rahalised vahendid, millest kasumitaotluseta organisatsioon võib sooritada jooksvaid makseid leibkondadele (näiteks haigete laste välismaal ravimiseks). Siia kuuluvad ka mitterahalised siirded.

FS.2 Riiklikult jaotatud välisvahendid

Siin on kajastatud välispäritolu siirded (kahepoolsed, mitmepoolsed või muud tüüpi välisrahastused), mida levitatakse läbi valitsemissektori. Seda tüüpi rahastamiskeemide puhul on pakkujaks valitsus, kuid rahastus ise on välispäritolu. Tuluallikat saab registreerida ainult saadud tulu tehingu tasandil. Kaasfinantseerimine näidatakse FS.1.1 all.

Läbi valitsuse suunatud välismaalt saadud tulu võib esineda järgmiselt:

- Tervishoiuks ettenähtud välistulud. Need tulud on tavaliselt rahvusvaheliste ametkondade või välisvalitsuste poolt valitsusele annetatud toetused või valitsusväliste organisatsioonide vabatahtlikud annetused. Valitsus võib neid annetusi kasutada rahastamaks riiklike või kasumitaotluseta organisatsioonide tervishoiu rahastamiskeeme.
- Mitte-sihtotstarbelised välistulud. Need tulud on riigi saadud toetused ja vabatahtlikud siirded (muud kui toetused) ilma detailse välisametkonna poolse määratluseta nende kasutuse kohta.

FS.3 Sotsiaalkindlustusmaksed

Ravikindlustusmaksed on tulu, mis on saadud kas tööandjalt oma töötajate nimel või töötajatelt, füüsilisest isikust ettevõtjalt või mittetöötavalt isikult nende endi nimel, mis tagab õiguse ravikindlustushüvitisele Eesti Haigekassa poolt. Sotsiaalkindlustusmaksede alamrühmad on liigitatud kindlustatud isiku nimel sotsiaalkindlustusmaks teinud üksuse tüübi järgi.

Siia ei kuulu spetsiaalsete gruppide eest riigi poolt makstavaid sotsiaalkindlustusmaksed (mis on arvestatud FS.1.2-sse). Siia ei kuulu „arvestuslik sotsiaalkindlustusmaks“ (mis on arvestatud FS.6.2-sse).

FS.3.1 Töötaja makstavad sotsiaalkindlustusmaksed

Kirjes kajastatakse leibkondadelt saadud ravikindlustusmaksed. Tehnilises mõttes on töötajate sissemaksed makstud otseselt töötajate poolt või on töötajate palkadest maha arvatud ning edasi kantud nende tööandja poolt.

FS.3.2 Tööandja makstavad sotsiaalkindlustusmaksed

Siia kirjesse on kaasatud tööandjalt saadud ravikindlustusmaksed. Tööandjate maksed on tehtud otse tööandjate poolt. See hõlmab riigi kui tööandja makseid, kui riigiasutuste töötajad kuuluvad üldise sotsiaalkindlustussüsteemi alla (kui nende kohta ei ole kehtestatud eraldi süsteemi).

Riiklikel põhjustel võivad riigid tahta luua alamrühmi, eristades tööandjate erinevad institutsioonilised tüübid, näiteks riiklikud asutused, avaliku ja erasektori ettevõtted ja kasumitaotluseta organisatsioonid. Sellisel juhul tuleks luua sarnased alamrühmad ka FS.3.1 alla. Makromajanduse seisukohalt on nii töötaja kui ka tööandja ravikindlustusmaksed osa töötajale makstavatest hüvitistest (tööjõukulude osa). Kuid tervishoiupoliitika analüüsimiseks on kasulik neid omavahel eristada.

FS.3.3 Füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusmaksed

Siin kirjes on kajastatud füüsilisest isikust ettevõtjate makstud ravikindlustus.

FS.3.4 Muud sotsiaalmaksud

Kirje viitab muudele sotsiaalkindlustussüsteemide tuludele (HF.2), kui need, mis on liigitatud FS.1.2 ja FS.3.1-3.3-s. See hõlmab näiteks sotsiaalmakseid, mida on pensionil oleva inimese eest maksnud pensionikindlustusfondid.

FS.4 Kohustuslikud eraravikindlustusmaksed (muu kui FS.3)

Sia kuuluvad kohustuslikud eraravikindlustuspreemiad (Eestis ei ole). Kohustuslikud erakindlustusmaksed on maksed, mis on saadud kindlustatud isikult või kindlustatud isiku nimel muult üksuselt, kes on valitsuse või kindlustusettevõtte poolt volitatud ja tagavad õiguse kohustuslikele ravikindlustushüvitistele. Kohustusliku eratervisekindlustuse korral on kõik residentid (või residentide rühmad) kohustatud ostma ravikindlustuspoliisi. Seaduses võivad olla kindlaks määratud kindlustusmaksete reeglid, näiteks selleks, et ühtlustada kindlustuse hinda.

FS.5 Vabatahtlikud erakindlustusmaksed

Vabatahtlikud kindlustuspreemiad on maksed, mis on saadud kindlustatud isikult või muult üksuselt kindlustatu nimel ja mis tagavad õiguse vabatahtlike tervishoiuskeemide hüvitistele.

FS.6 Muud siseriiklikud tulud

See rühm hõlmab riigisiseseid tulusid finants skeemidest, mida ei ole FS.1-FS.5 jaotustesse lisatud. Alamrühmad on defineeritud vastavalt maksjale:

- Tulud leibkondadelt (FS.6.1);
- Tulud eraettevõtetelt (FS.6.2);
- Tulud mittetulundusühingutelt (FS.6.3).

FS.6.1 Tulud leibkondadelt

Rühma kuuluvad leibkondade oma taskust tehtud omaosalusmaksed ning ka kõik muud kui FS.5-s klassifitseeritud vabatahtlikud maksed leibkondadelt tervishoiu rahastamisskeemidesse, näiteks annetused kasumitaotluseta organisatsioonide terviseprogrammidele (jõulutunnel, annetused TÜ lastefondile jne).

FS.6.2 Tulud eraettevõtetelt

Sia kuuluvad töötajate tervisele suunatud eraettevõtete ressursid, mis on erinevad FS.3-FS.5-s kajastatust. See rühm on põhiline rahastamisallikas ettevõtete rahastamisskeemidele (HF.2.3). Eraettevõtluse rahastamisskeemid sisaldavad kokkuleppeid, kas ettevõtte tagavad või otseselt finantseerivad tervishoiuteenuseid oma töötajatele (nagu töötervishoiuteenused) kindlustustüpi skeemide kaasamiseta.

Rahvamajanduse arvepidamises kasutatakse terminit „Arvestuslik sotsiaalmaks” sotsiaaltoetuste kohta, mille tööandja tagab otse, kaasamata erirahastust. Need tulud kuuluvad siia SHA 2011 rühma. Sii kuuluvad ka eraettevõtete vabatahtlikud annetused. Näiteks mõned tervishoiuteenuse pakkujad (nt haiglad) võivad teenida raha (intresse) hoides oma rahalisi vahendeid pankades.

Tervishoiuteenuse osutajad võivad lisisissetulekut kulutada tervishoiuteenuse osutamiseks. Sellisel juhul on rahastamisskeem järgnev: HF.2.3.2 Tervishoiuteenuse osutajate rahastamisskeemide (mis on eraettevõtluse rahastamisskeemides alamkategorias) tulukategorias on: FS.6.2 Tulud eraettevõtetelt.

Sarnaselt võivad erakindlustusettevõtted intressitulu kasutada tervisekindlustuse tagamisega seotud tegevustes. Need tulud tuleb kaasa arvata ainult tervishoiuteenuse tuluna, kui neid kasutatakse tervishoiuteenuste rahastamiseks (kaasa arvatud tervisekindlustuse haldamine/administreerimine). SHA ei erista otseselt rahastatud või rahastamata skeeme, sest rahastatud skeemid võivad olla erinevate skeemitüüpide tulemus, kaasa arvatud sotsiaalkindlustus. Intressitulude arvestus peab alati olema osa FS.6-st.

FS.7 Otsesed välissiirded

Otsesed välissiirded võivad olla:

FS.7.1 Otsesed tervishoiuks ettenähtud välismaa finantstulud. Need tulud on tavaliselt rahvusvaheliste organisatsioonide või välisriikide toetused või valitsusväliste organisatsioonide vabatahtlikud annetused, mis aitavad otseselt kaasa siseriikliku tervishoiu rahastamisele;

FS.7.2 Otsene mitterahaline välisabi (tervishoiukaubad ja -teenused)

Sisaldab rahvusvahelise koostöö raames annetatud sularaha või mitterahaliste erakorralist abi pärast loodusõnnetusi. Seda peaks eristama samalaadsest kapitalisiirdest, mis on mõeldud kapitaliinvesteeringuks.

Alamrühmades eristatakse otsesed välistulud kahepidi:

- Finantssiirded või mitterahaline välisabi (so kaubad ja teenused);
- Kahepoolsed, mitmepoolsed või muud siirded.

Märkus. Kui annetused või välisallikast pärit toetused on suunatud läbi valitsuse või valitsusasutuste, siis need tulud kuuluvad FS.2, mitte FS.7 alla. FS.7 piirdub otseste välisvahenditega, mille on saanud erinevad skeemid. Siia on arvestatud ka otsesed (sihtotstarbelised) välissiirded riiklikesse tervishoiu rahastamisskeemidesse.